

Náhrada účelně vynaložených nákladů na náhradu škody

Oprávnění podle § 419 obč. zák. není oprávněním absolutním, neboť zákon ohrožené osobě dovoluje jednat pouze takovým způsobem, který je přiměřený okolnostem ohrožení, tj. tak, aby jí zvolené opatření odpovídalo zejména druhu a intenzitě ohrožení, situaci, která byla ohrožením vyvolána, případně k možnostem a schopnostem ohroženého. Kriteriem přiměřenosti se pak posuzuje účelnost nákladů vynaložených na odstranění hrozby, na jejichž náhradu má ohrožený právo podle ustanovení § 419 obč. zák., to však pouze do výše odpovídající výši škody, která byla přijetím přiměřeného opatření odvrácena.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 1360/2003, ze dne 2.9.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce PhDr. P. M. proti žalované: Obec m. P., zastoupené advokátem, o náhradu škody a uložení povinností k odstranění škody, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 8 C 351/94, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. ledna 2003, č. j. 11 Co 417/2002-456, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 1. 2003, č. j. 11 Co 417/2002-456, se ve výrocích, jimiž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o platební povinnosti žalované ve výši 291.250,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 2. 2. 1997 do zaplacení a jimiž bylo rozhodnuto o nákladech řízení před soudy obou stupňů, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 31. 7. 2002, č. j. 8 C 351/94-409, v části výroku, již byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobci částku 291.250,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 2. 2. 1997 do zaplacení, a ve výrocích o náhradě nákladů řízení zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby žalované byla uložena povinnost zaplatit mu částku 437.000,- Kč s příslušenstvím, kterou vynaložil na stavební úpravy na svém pozemku, a aby žalované byly uloženy další povinnosti, směřující k odstranění škody, která mu vznikla na pozemku č. parc. 1843/1 k. ú. P., K., a to činností žalované, která při výstavbě sídliště na sousedním pozemku nedodržovala stavební předpisy, čímž došlo k sesuvu půdy na pozemek žalobce, jenž musel svépomocí učinit stavební úpravy a odstranit tzv. divokou skládku, která vznikla přičiněním žalované.

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 25. 10. 2000, č. j. 8 C 351/94-305, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 291.250,- Kč s příslušenstvím, ohledně částky 143.750,- Kč a 22.000,- Kč s příslušenstvím žalobu zamítl, zamítl návrh, aby žalovaná byla povinna strpět využití blíže vymezené části pozemku č. parc. 1857/92 k. ú. K. v P. žalobcem pro skládku materiálu a příjezd stavební dopravy a strojů ke stavbě žalobce na pozemku č. 1843/1 k. ú. K. v P. po dobu trvání stavby, uložil žalované povinnost vybudovat ve výroku blíže specifikovaný vespádovaný okapní chodník podél hranice pozemku žalobce a vespádovaný garážový nájezd z vozovky z ulice L. k pozemku žalobce, a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Soud vyšel ze zjištění, že žalobce je vlastníkem pozemku č. parc. 1843/1, 2 s domem č. p. 888 v k. ú. P., K., a že žalovaná při výstavbě sídliště na pozemcích sousedících nedodržela důsledně stavební předpisy a normy, zejména povinnost pažit u normálně soudržných zemin při převýšení vyšším než 1,50 m, a nedodržela ani svou povinnost vyplývající z ustanovení § 127 obč. zák., neboť neučinila při provádění stavby na svém pozemku dostatečná opatření k tomu, aby nedošlo k ohrožení pozemku žalobce. V důsledku toho a v důsledku skutečnosti, že při stavbě sídliště na pozemku žalované došlo ke zvýšení terénu o 1,10 m oproti pozemku žalobce, docházelo k postupnému a trvalému sesuvu zeminy na pozemek žalobce až do té doby, než žalobce pozemek zajistil postavením opěrné zdi. V tom soud spatřoval příčinnou souvislost mezi porušením povinností žalované při výstavbě a vznikem škody na straně žalobce a dovodil tak odpovědnost žalované za škodu podle ustanovení § 420 obč. zák. Při stanovení výše škody soud vycházel ze znaleckého posudku Vysokého učení technického v Brně, Ústavu soudního inženýrství, který ocenil pouze nejnutnější náklady, které žalobci vznikly provedením stavebních úprav spočívajících ve vystavění opěrné zdi a dalších s ní souvisejících úprav,

kteřé byly nutné, aby došlo k zabránění vzniku dalších škod na pozemku žalobce. Při uložení povinnosti žalované vybudovat okapní chodníky soud vycházel rovněž ze znaleckého posudku, další požadavek ohledně povinnosti strpět využití části pozemku žalované žalobcem soud zamítl s odůvodněním, že v rámci provádění své stavby má žalobce možnost uzavřít se žalovanou smlouvu o nájmu veřejného prostranství. Ohledně částky 22.000,- Kč za tvrzené odstranění skládky dospěl soud k závěru, že žalobce neprokázal svá tvrzení, že by se jednalo o skládku pouze na pozemku žalované, a že by tuto částku skutečně vynaložil.

K odvolání obou účastníků Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 11. 2001, č. j. 11 Co 343/2001-353, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o zamítnutí žaloby na uložení povinnosti žalované strpět využití pozemku a ve výroku o povinnosti žalované vybudovat vypsávaný okapní chodník potvrdil, jinak jej zrušil a v tomto rozsahu vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o nutnosti žalobce postavit opěrnou zeď, neboť v důsledku převýšení terénu sousedícího pozemku žalované hrozilo nebezpečí neustálého znehodnocování jeho pozemku postupným a trvalým splachováním zeminy z pozemku žalované při deštích, přičemž znalci posoudili vybudování opěrné zdi jako nejlepší variantu s tím, že tato zeď je velmi úspěšně řešena. Odvolací soud však shledal nedostatek žalobních tvrzení týkajících se prokázání příčinné souvislosti mezi úpravami plotu a jeho okolí na pozemku žalobce v L. ulici a jednáním žalované.

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 31. 7. 2002, č. j. 8 C 351/94-409, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 291.250,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 17. 12. 1996 do zaplacení, ohledně částky 143.750,- Kč s příslušenstvím žalobu zamítl, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 22.000,- Kč se 17% úrokem z prodlení od 15. 7. 1994 do zaplacení, uložil žalované povinnost vybudovat vypsávaný garážový nájezd z vozovky z ulice L. k pozemku žalobce parc. č. 1843/1 Praze 12 k. ú. K. a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Po doplnění dokazování ohledně výstavby opěrné zdi do ulice L. vzal za prokázané, že v důsledku výstavby sídliště došlo ke zvýšení okolního terénu i na hranici pozemku žalobce se žalovanou v ulici L. S ohledem na závazný právní názor odvolacího soudu se už nezabýval základem nároku žalobce, který je dán, ale zabýval se pouze výší náhrady. Dospěl k závěru, že žalovaná nesplnila svou povinnost učinit při provádění stavby na svém pozemku dostatečná opatření k tomu, aby nedošlo k ohrožení pozemku žalobce. Tím, že žalobce vybudoval opěrnou zeď i do ulice L., zabránil dalším škodám, které by spočívaly i v propadnutí chodníku. Ohledně odklizení tzv. divoké skládky vzal soud za prokázané, že žalobce skutečně na své náklady vyklidil pozemek žalované. Při stanovení výše náhrady vycházel z rekapitulace celkových nákladů na provedené stavební úpravy, které byly součástí znaleckého posudku a jeho dodatku, a přiznal ji tedy žalobci (§ 417, § 419 a § 420 obč. zák.) ve stejné částce jako v předchozím rozhodnutí.

K odvolání obou účastníků Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 1. 2003, č. j. 11 Co 417/2002-456, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ohledně částky 291.250,- Kč potvrdil (změnil jej pouze ohledně části příslušenství tak, že žalobu ohledně 21% úroku z prodlení od 17. 12. 1996 do 1. 7. 1997 zamítl), ve vyhovujících výrocích ohledně částky 22.000,- Kč s příslušenstvím a povinnosti žalované vybudovat vypsávaný garážový nájezd jej změnil tak, že žalobu zamítl, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky, zrušil jej ve výroku o náhradě nákladů vůči státu a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud shrnul, že žalovaná ve smyslu ustanovení § 127 odst. 1 obč. zák. neučinila dostatečné opatření na zpevnění svého pozemku a že žalobce v souladu s ustanovením § 417 odst. 1 obč. zák. tím, že postavil opěrnou zeď, důvodně odvracel škodu, která mu hrozila na jeho majetku soustavným splachováním zeminy z pozemku žalované. Dovedl, že ohledně plotu soud prvního stupně vycházel správně ze znaleckého posouzení, že bylo nutné předmětné úpravy provést, neboť i v těchto místech hrozilo nebezpečí sesuvu půdy na pozemek žalobce z pozemku žalované, tedy i v tomto případě znalci vyčíslili náklady v nejnutnější míře. Podle odvolacího soudu však není dána příčinná souvislost mezi tvrzenou hrozící škodou v důsledku převýšení terénu a nutností vybudovat vypsávaný garážový nájezd z L. ulice. Bylo totiž prokázáno, že žalobce započal s výstavbou garáže až poté, kdy již byla definitivně určena výška okolních pozemků. Ohledně skládky pak soud dospěl k závěru, že žalobce se domáhal jejího odstranění v době stavebních prací na svém pozemku, aby měl k němu přístup, a poté si zřídil skládku vlastní, za což mu byla ve správním řízení uložena pokuta. Nelze však učinit závěr, že by mu vznikala škoda nebo žalované bezdůvodné obohacení.

Proti tomuto rozsudku, a to do výroku, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen, podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a které odůvodňuje podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. Namítá, že odvracel-li žalobce škodu, jež mu hrozila soustavným splachováním zeminy z pozemku žalované (dešťovou vodou), nebyla výstavba opěrné zdi tak, jak ji nechal zbudovat, zákrokem přiměřeným okolnostem ve smyslu § 417 odst. 1 obč. zák. Opěrnou zeď by bylo třeba vybudovat v případě, že by skutečně hrozilo bezprostřední nebezpečí sesuvu půdy na pozemek žalobce, avšak takové nebezpečí v průběhu řízení nebylo prokázáno. I kdyby ale ke splachování zeminy skutečně docházelo, vybudování opěrné zdi nelze považovat za přiměřený zákrok, neboť účel opěrné zdi je jiný. Pojem „způsob přiměřený okolnostem“ ve smyslu § 417 odst. 1 obč. zák. je přitom podle dovolatelky třeba chápat i v časové souvislosti tak, že žalobce měl možnost upozornit na tento

proces a na základě dohody se žalovanou mohly být provedeny úpravy přímo na pozemku žalované (např. terénní úpravy, aby voda nesplachovala zeminu na pozemek žalobce), mnohem levnější než budování opěrné zdi. Žalobce však na hrozící škodu nijak neupozornil, ač k tomu měl dostatek času, a poté na hranici svého pozemku bez stavebního povolení vybudoval dva objekty spojené třímetrovou ohradní zdí, zřejmě se záměrem požadovat na žalované část nákladů na vybudování staveb. I kdyby navzdory těmto argumentům bylo možné ustanovení § 417 odst. 1 obč. zák. aplikovat, horní hranice možné náhrady nákladů vynaložených na odvrácení hrozící škody je jednoznačně dána ustanovením § 419 obč. zák., podle nějž nesmí náhrada převýšit rozsah odpovídající škodě, která byla odvrácena. Odvolací soud ani soud prvního stupně se však otázkou výše hrozící škody vůbec nezabývaly, přičemž dovolatelka má za to, že nemohla dosáhnout výše nákladů požadovaných žalobcem. Navrhla proto, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu spolu s rozsudkem soudu prvního stupně v rozsahu napadeném dovoláním a vrátil věc v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření uvedl, že napadené rozhodnutí dle jeho názoru nemá zásadní právní význam a dovolání žalované proto není přípustné. Žalovaná věděla o ohrožení žalobcovy nemovitosti úpravami v jejím okolí, ale ani podaná žaloba ji nepřivedla k dostatečným opatřením, která nakonec musel provést žalobce sám. Žalovaná odkládala též likvidaci skládky, která byla zdravotně závadná a bránila realizaci povolené stavby žalobce. Povinnost vybudovat vypádaný nájezd do garáže pak má žalovaná proto, že úpravami změnila výšky a úhly spádu terénu v okolí pozemku žalobce, čímž ho připravila o původní bezbariérový vchod a vjezd.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. oprávněnou osobou - účastníkem řízení, se nejprve zabýval přípustností dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podle § 237 odst. 1 o.s.ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [písm. a)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [písm. b)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [písm. c)]. Podle odstavce 3 tohoto ustanovení rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Žalovaná dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu ve věci samé, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen; po předchozím zrušujícím usnesení odvolacího soudu rozhodl soud prvního stupně shodně, pokud jde o platební povinnost žalované ve výši 291.250,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 17. 12. 1996 do zaplacení, nejde tedy o případ přípustnosti dovolání předvídaný ustanovením § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. a přípustnost dovolání tak lze posuzovat pouze podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Dovolání může být podle tohoto ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, přípustnost dovolání neumožňují) a jde-li zároveň o právní otázku zásadního významu. Přípustnost dovolání není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam; přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Dovolatelka spatřuje zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu v tom, že v řízení o náhradu nákladů vynaložených žalobcem k odvrácení škody nebylo přihlédnuto k ustanovení § 419 obč. zák., které výši náhrady limituje výší hrozící škody, a že rozsahem hrozící škody na pozemku žalobce se soud nezabýval; namítá dále, že nebylo zohledněno, že žalobcem postavená opěrná zeď plní i jiný účel, než jen ochranu pozemku před splachováním zeminy.

Podle § 417 odst. 1 obč. zák. komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.

Podle § 419 obč. zák. kdo odvracel hrozící škodu, má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů a na náhradu škody, kterou přitom utrpěl, i proti tomu, v jehož zájmu jednal, a to nejvýše v rozsahu odpovídající škodě, která byla odvrácena.

Tato úprava předcházení hrozícím škodám zakládá osobě, jíž hrozí vznik škody, právo zakročit takovým způsobem, aby hrozba byla odvrácena. Nejde o oprávnění absolutní, neboť zákon ohrožené osobě dovoluje jednat pouze takovým způsobem, který je přiměřený okolnostem ohrožení, tj. tak, aby jí zvolené opatření odpovídalo zejména druhu a intenzitě ohrožení, situaci, která byla ohrožením vyvolána, případně k možnostem a schopnostem ohroženého. Kriteriem přiměřenosti se pak posuzuje účelnost nákladů vynaložených na odstranění hrozby, na jejichž náhradu má ohrožený právo podle ustanovení § 419 obč. zák. (takové náhrady se také žalobce v souvislosti s provedením stavebních prací, jimiž se snažil zamezit vzniku škody na svém pozemku, domáhá), to však pouze do výše odpovídající výši škody, která byla přijetím přiměřeného opatření odvrácena.

V posuzovaném případě vyšel odvolací soud ze skutkového zjištění [správnost skutkových zjištění vzhledem k přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. dovolacímu přezkumu nepodléhá], že v důsledku převýšení terénu sousedícího pozemku ve vlastnictví žalované hrozilo nebezpečí neustálého znehodnocování pozemku žalobce postupným a trvalým splachováním zeminy z pozemku žalované při deštích; částka 291.250,- Kč, kterou je žalovaná povinna zaplatit žalobci, představuje náklady účelně vynaložené na vybudování opěrné zdi na pozemku žalobce, která byla nejlepším řešením vzniklé situace. Dovolatelce nelze přisvědčit v tom, že žalobce nebyl oprávněn přistoupit ke stavebním úpravám a že přiměřeným opatřením by bylo nejprve se obrátit s upozorněním na žalovanou. Jestliže podle ustanovení § 417 odst. 1 obč. zák. je v případě hrozící škody dotčená osoba dokonce povinna zakročit, přičemž nesplnění této povinnosti může vést i ke spoluzavinění (§ 441 obč. zák.) případné škody, pokud by právě v důsledku nesplnění zakročovací povinnosti vznikla (§ 420 odst. 1 obč. zák.), nelze žalobci vytýkat, že k preventivnímu opatření přistoupil na svém pozemku sám; znalecký posudek ostatně označil jím přijaté opatření za nejlepší variantu.

Na druhé straně nelze přehlédnout, že znaleckým posudkem nebyla vyčíslena výše hrozící škody (taková otázka nebyla znalcům zadána) a že tedy toto skutkové zjištění, které je významné z hlediska horní hranice náhrady účelně vynaložených nákladů podle § 419 obč. zák., nebylo v řízení vůbec učiněno. Protože žalobci byla přisouzena částka 291.250,- Kč, aniž bylo zvažováno, zda nepřesahuje výši škody, která mu na pozemku mohla splachováním zeminy vzniknout a jež byla stavebním opatřením žalobce odvrácena, bylo o výši náhrady nákladů účelně vynaložených k odvrácení hrozící škody rozhodnuto v rozporu s citovaným ustanovením. Z pohledu přípustnosti dovolání tak jde o rozhodnutí zásadního právního významu, řešící uvedenou právní otázku v rozporu s hmotným právem ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu, které je přípustné § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., je zároveň opodstatněné, neboť rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Vytýká-li žalovaná v dovolání odvolacímu soudu, že nebylo prokázáno nebezpečí sesuvu půdy na pozemek žalobce, a nesouhlasí-li dále s jeho závěrem, že opěrná zeď byla přiměřeným opatřením k tomu, aby bylo zabráněno splachování zeminy na pozemek, je zřejmé, že v tomto směru dovolatelka ve skutečnosti napadá rozsudek odvolacího soudu v otázce skutkových zjištění, nikoliv pro samotné právní posouzení věci. Skutečným obsahem této části dovolání je tak zejména námitka, že rozsudek odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (srov. ustanovení § 241a odst. 3 o.s.ř.); tento dovolací důvod však u dovolání přípustného podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. uplatnit nelze.

Protože je však naplněn dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., Nejvyšší soud České republiky soud rozsudek odvolacího soudu zrušil ve výročí, jimiž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o platební povinnosti žalované ve výši 291.250,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 2. 2. 1997 do zaplacení a jimiž bylo rozhodnuto o nákladech řízení před soudy obou stupňů (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i pro rozsudek soudu prvního stupně, byl i tento rozsudek zrušen v části výroku, již byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobci částku 291.250,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 2. 2. 1997 do zaplacení, a ve výročí o náhradě nákladů řízení a věc byla v tomto rozsahu vrácena Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta druhá o.s.ř.).

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)